

VIJESTI

SPORT

SHOWBIZ

ZDRAVLJE & LJPOTA

ŽIVOT & LJUDI

MAGAZIN

ZAGREB

GNK DINAMO

Trgovanje na Jelačić placu bilo je nemoguće bez Kamenice

Zagreb

Život & ljudi

ZAGREB S POŽUTJELIH NASLOVNICA: Najstarija gradska mjera – “Medvedgradska kamenica”

1. listopada 2025. branimir fagač, Medvedgradska mjera, najstarija gradska mjera, zagreb, zagreb s požutjelih naslovnica

Usprkos utjecajima Venecije ili kasnije Austrije i Ugarske, još smo u 13. stoljeću imali svoju, hrvatsku mjeru i bili dio službenog srednjoeuropskoga metričkog sustava.

Piše: Branimir Fagač

U povijesnim se dokumentima planina Medvednica prvi puta spominje 1209. godine u ispravi kojom kralj Andrija II. vraća knezu Vladislavu od plemena Acha i njegovoj braći djedovinu koja je sezala do sljemena gore “Mons Ursi qui vulgo dicitur Zelemen”, koristeći, dakle, tadašnji latinski naziv “Mons Ursi” (Medvedja planina).

Nadalje, kao topografski pojam Medvednica “Medwenicha”, navodi se 15. listopada 1242. godine u “Zlatnoj buli”, povelji (nazvanoj tako zbog svog zlatnog pečata) ugarsko-hrvatskog kralja Bele IV. Arpadovića nedugo nakon provale Mongola na područje Slavonije.

Jedan je to od najvažnijih dokumenata u povijesti grada Zagreba, kojom je Gradec postao slobodni kraljevski grad izuzet iz banske i županijske vlasti, te izravno podvrgnut kralju.

Tajanstveni Medvedgrad

Medvednica je tijekom povijesti stanovništvu koristila i za obranu, te su na njoj građene velebnе utvrde, a najpoznatija od njih je, dakako, Medvedgrad.

Dakle, Medvedgrad (Medwed, Medveduar, Medve), srednjovjekovna utvrda (burg) ima dvije jake obrambene kule, zgrade za stanovanje, romaničko-gotičku kapelu sv. Filipa i Jakova, prostrano predvorje, a cijeli je kompleks okružen zidovima i opkopima.

Iz njihovog kuta

Iz njihovog kuta

POLITIKA: Milivoj Pašiček – Država koja ne štiti vlastite simbole, teško može graditi nove

18. studenoga 2025.

Silna ljutnja, bijes, ali i mnogo pitanja na koja znam i odgovore. Tko će odgovarati za sustavnu dugogodišnju državnu nebrigu

POLITIKA: Branko Vukšić – Ljudi koji proizvode crnilo ne nose crno, već siva odijela i kravate

4. studenoga 2025.

POLITIKA: Milivoj Špika – Kako objasniti glupom da je glup?

26. listopada 2025.

DRUŠTVO: Branko Vukšić – Domovina se ne voli mržnjom, a biti domoljub znači biti čovjek

25. kolovoza 2025.

Anketa

Što mislite tko će postati novi nogometni prvak Hrvatske?

- Dinamo
- Hajduk
- Osijek
- Rijeka
- Nitko od predloženih

Sexy svijet

Sexy svijet

FOTO: ZNA UZBURKATI MAŠTU – Lidija Bačić pokazala golo kupanje

📅 23. rujna 2025.

Lidija Bačić, jedna od najpoznatijih domaćih glazbenica, ponovno je izazvala veliku pažnju na društvenim mrežama – ovoga puta objavom iz

FOTO: STRADALA NAKON SEKS SKANDALA – Evo što sada radi nogometna sutkinja

📅 16. rujna 2025.

FOTO: "NAJ" ODBOJKAŠICA – Seksi Kayla Simmons ponovno u centru pažnje

📅 29. kolovoza 2025.

VIDEO: SEKSI PLES – Shakira je mamila uzdahe u jednom klubu, a onda stala

📅 16. rujna 2024.

Tajanstveni Medvedgrad

Prema dostupnim podacima, dao ju je sagraditi zagrebački biskup Filip u 13. stoljeću na Malome Plazuru, na visini od 593 metra, vrhu na južnom dijelu Medvednice, kao krunu gradu koji se razlio u dolini.

Premda je u povijesti povremeno osporavano uvriježeno mišljenje o gradnji Medvedgrada, čini se da je zaista bio utemeljen 1247. godine radi obrane Kaptola, koji tada nije bio utvrđen, ali i biskupskih posjeda od Tatara, kao što svjedoči isprava iz te godine (tradicionalno čitana kao darovnica za Popov toranj).

Pošto je 1262. godine prešao u posjed kralja Bele IV., Medvedgrad je često mijenjao gospodare (bilo ih je ukupno 107), među kojima su bili zagrebački biskupi, hrvatsko-ugarski kraljevi, Babonići, ban Mikac Mihaljević, grofovi Celjski, ban I. Karlović, Zrinski, Erdődy. Utvrda je isprva bila središte skromna vlastelinstva, a u 15. stoljeću postala je središtem vlastelinstava Medvedgrad, Lukavec i Rakovec.

Radi obrane od Osmanlija medvedgradska je utvrda bila obnovljena 1487. i 1574. godine, a unutar nje bili su smješteni haramije radi obrane zagrebačke okolice od osmanskih provala.

Zlatna Bula iz 1242. godine vrlo je važan dokument u povijesti Zagreba

Godine 1590. bio je tako teško oštećen i toliko uništen u katastrofalnom potresu da ga Stjepan Gregorijanac 1602. godine zauvijek napušta i seli u kuriju u Šestinama (kasnije Kulmerov dvorac, danas obnovljen kao Todorićeva rezidencija). Burg Medvedgrad 1642. godine spominje se kao ruševina, te je nepovratno napušten.

Ostatci utvrde promijenili su još nekoliko gospodara, a posljednji vlasnici bili su baruni (kasnije grofovi) Kulmer, koji su ju držali do kraja II. svjetskoga rata.

Zloglasna kraljica

Ostatci velike obrambene kule urušili su se 1957. godine. Od 1979. godine Restauratorski zavod Hrvatske vodi arheološka istraživanja i obnovu grada, a do 1994. obnovljene su kapela sv. Filipa i Jakova, južna obrambena kula (u kojoj je kao dio stalnoga postava Povijesnoga muzeja prikazan djelić bogate kulture stanovanja na Medvedgradu) i zapadna palača (neki dijelovi nisu izvedeni prema izvornim arhitektonskim ostacima).

Sajam na Markovu trgu bio je nezamisliv bez Kamenice_

Je li burg Medvedgrad zaista sagrađen u obrambene svrhe, štiteći tadašnji Kaptol od navale Tatara pošto nije bio utvrđen kao Gradec, ili u svrhu stanovanja, mišljenja su podijeljena. To neka ostane zanimljiva tema budući istraživanja hrvatskih akademika.

Osim povijesnih nagađanja o gradnji, izgledu i vlasnicima, iznimno su zanimljive i brojne legende koje Medvedgradske zidine obavijaju velom tajni i misterija, a koje narod prepričava već stoljećima.

Posebno je intrigantna i najpoznatija ona o zloglasnoj Crnoj kraljici, Barbari Celjskoj, kćeri Hermana II Celjskog i grofice Ane von Schaunberg (Barbara se već 1406. godine spominje kao žena kralja Žigmunda i hrvatsko-ugarska kraljica, iako je njihov brak sklopljen tek 1408. godine). Nimalo strašnija nije ni priča o nevidljivom šumskom čovjeku Mucku, koji je zbunjivao posjetitelje Medvednice, te misterij Medvedgradskog vukodlaka...

No, ostavimo na tren po strani priče, predaje, misterije i legende. Posvetimo li se običnim, stvarnim ovozemaljskim gospodarskim i inim dosezima domaćeg radišnog puka, naići ćemo na plodno tlo za neka sasvim drugačija otkrića. Jedno je od takvih i legendarna, no malo poznata “Medvedgradska kamenica”.

“Cubulus”

Ova je, dakle, iznimno zanimljiva priča, odnosno otkriće, kao uostalom i sve druge koje su na ovaj ili onaj način vezane uz povijest Zagreba, imala tri početka:

Prvo je prof. dr. Zlatko Herkov (16. VIII. 1904. – 21. IV. 1994.), hrvatski financijski stručnjak, metrolog, leksikograf i naš ugledni proučavatelj gospodarske povijesti Hrvatske i dopisni član HAZU, svoj znanstveni rad sažeo u spoznavanje vrijednosti novca i veličinu mjera.

Zatim je ustanovio da je “zagrebačka mjera”, uz “varaždinsku”, već u srednjem vijeku bila najuglednija mjera i nekoliko je puta u povijesti proglašavana “kraljevskom” što je, uz mnoštvo lokalnih mjera, značilo službenu mjeru na cijelom području tadašnje sjeverne Hrvatske.

No, kako su svaki grad, svaka županija, pa i feudalni posjed – do uvođenja jedinstvenog metričkog sustava mjera, 1876. godine – imali svoje posebne mjere, istraživanje prof. dr. Herkova nanizalo je mnoštvo raznovrsnih veličina kojima su naši stari u davnini mjerili.

Prof. dr. Zlatko Herkov, proučavatelj gospodarske povijesti Hrvatske

Tako su vino i žito, na primjer, mjerili takozvanim šupljim mjerama – vedrom, vagonom, kuplenikom i kabelom – kako su “prevodili” latinski naziv “cubulus”, u koji je, ovisno o njegovoj veličini stalo između 15 i 250 današnjih litara.

“Zagrebački statut o trgovini”

Drugi početak priče o “Medvedgradskoj kamenici” seže daleko, još u 15. stoljeće: u Šibenskom je statutu iz 1414. godine, naime, prvi puta zabilježen naziv “kamenica”, za svaku mjeru u kamenu, što je

do danas ostala uglavnom karakteristika istarskog i dalmatinskog kraja.

Za razliku od "Šibenskog statuta" onaj Zagrebački bio je tek neznatno drugačiji. Naime, s razvojem trgovine na području srednjovjekovnog Zagreba, gradska općina, ali i njeni zastupnici, kako bi regulirala trgovinu donosi brojne odluke, pa tako i spomenuti "Statut".

"Statut o trgovini" iz 1425. godine bio je jedini koji je imao općenitu važnost, te je obuhvaćao više stavki po pitanju trgovine s ciljem da se srede prilike na tržištu.

Tako su bili ozakonjeni već postojeći postupci i stari običaji, koje su uglavnom sa sobom donijeli strani trgovci koji su se naselili u Zagrebu, a odnosio se i na cijene pojedinih vrsta robe, dopuštenje zarade trgovaca i obrtnika, na mjere koje se smiju koristiti, kontrolu, preprodaju, te na zdravstvene uvjete prodaje.

Isti je "Statut" govorio i o općim pravilima čistoće u gradu, a posebna se važnost pridavala točnosti vaga i mjera. Sve vage i mjere su morale biti baždarene i ovjerene gradskim pečatom i pečatom gradskog suca koji je te godine bio na vlasti.

Na Markovu je trgu, te 1425. godine, odmah po donošenju "Zagrebačkog statuta o trgovini", postavljena gradska kamena mjera, a bila je stavljena na korištenje svima. Naime, sajmovi su se na trgu pred crkvom organizirali stoljećima, i to dva puta na tjedan: ponedjeljkom i četvrtkom.

Prema tvrdnjama prof. dr. Zlatka Herkova, još su 1848. godine na spomenutom su trgu stajale dvije takve kamene mjere za mjerenje količine žita i vina, no tim se "kamenicama" kasnije izgubio svaki povijesni trag.

I napokon, nakon što se prof. dr. Sena Sekulić-Gvozdanović (12. IV. 1916 – 26. XI. 2002), arhitektica, članica suradnica HAZU-a, a od 2000. godine redovita članica i zaljubljenica u rekreativno planinarenje, prije kojih tridesetak godina, po tko zna koji puta ponovo, uskim sljemenskim stazama uputila prema Medvedgradu, kako bi se osobno uvjerila u napredovanje obnove tog drevnog srednjovjekovnog zagrebačkog burga: praksa je potvrdila teorijsko istraživanje prof. dr. Herkova.

Tom je prilikom, na svoje veliko iznenađenje, ugledala – "Medvedgradsku kamenicu", za koju su, kad je pronađena, prvo pomislili da je kakva škropionica, a zatim ustanovili da je riječ o starom zagrebačkom "ubulusu", medvedgradskoj mjeri za žito, vino i ulje.

Zagreb u srednjem vijeku

Hrvatska mjera

"Riječ je o najstarijem, shvatite, najstarijem!", ushićeno je nakon ovog veličanstvenog i iznimnog povijesnog otkrića uzviknuo prof. dr. Herkov.

Naime, "Medvedgradska kamenica", dosad, jedina je istražena "kamenica" iz kontinentalne Hrvatske, najstarija dosad izračunata zagrebačka mjera iz 13. stoljeća.

Započevši priču u teorijskom istraživanju, prof. dr. Zlatko Herkov pokazao je isto ono što je prof. dr. Sena Sekulić-Gvozdanović izračunala matematički – u "Medvedgradsku kamenicu" stane točno 20,42 današnje litre, a ako je udvostručimo iznosi točno jedno "Bečko vedro".

A medvedgradska nam je "kamenica", pak, pokazala da smo još u 13. stoljeću, usprkos utjecajima Venecije ili kasnije Austrije i Ugarske, imali svoju, hrvatsku mjeru. To, na kraju krajeva, dokazuje da smo od davnih dana bili dio srednjoeuropskoga sustava mjera.

A neki vele da smo tek odnedavno u Europi...

*Serijal je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Facebook Notice for EU! You need to login to view and post FB Comments!

Moglo bi Vas zanimati:

RUŠENJE NEBODERA VJESNIKA:
Ministar Branko Bačić o tome tko će
ga, kada i kako rušiti

VIDEO: SJAJNA MEĐIMURKA - Nikol
Kutnjak pjesmom osvojila srca
Hrvatske

VIDEO: MATE RIMAC NAJAVLJUJE -
Robotaksiji na ulicama Zagreba - evo
kada

ŠTO ĆE BITI NOVO U VAŠEM KVARTU:
Građani odabrali najbolje kvartovske
projekte

← [POREZ NA BOGATSTVO U EUROPI: Neke su ga zemlje ukinule – koje ga još imaju?](#)

[BLOKIRANA AMERIČKA VLADA: Obustavljen je rad – što to znači? →](#)